AFGHAN GERMAN ONLINE
http://www.afghan-german.com
http://www.afghan-german.de

افغان جرمن آنلاین

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسندۀ مضمون میباشد، عقیدۀ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

لیکوال: محمد محق
ژباړن: محب زغم

۲۰۲۰/۱۲/۲۱

ماته بیړۍ او زوروري څپې

د دیني افراطیت د ریښو او نښانو راسپړنه

دیارلسمه برخه

له بدۍ څخه کرکه که له بدانو څخه کرکه؟

یوه مهمه پوښتنه چې د کرکې په مبحث کې پیدا کېږي، دا ده چې له بدو انسانانو څخه، له مجرمو او تباهکارو انسانانو څخه کرکه کول نه دي په کار؟ که له هغو کسانو څخه کرکه ونه لرو چې جرم او جنایت کوي او نورو ته زیان اړوي، نو خلک به لا بدۍ ته ونه هڅېږي؟ د بدیو په مقابل کې له نبوي حدیثونو سره سم په ژبه یا په لاس عکس العمل ونه کړو؟

دا پوښتنې معقولې دي، خو دلته ځینې باریکۍ دي. بدي، انحراف، او جرم د ناروغۍ غوندې دي. که څوک ناروغ وي، نو د زړه سوي او خواخوږۍ وړ وي او باید د ژغورلو لپاره یې یو څه وکړو. خو که له هغه څخه کرکه وکړو، د ژغورلو لپاره خو به یې هسې هم څه نه کوو، بلکې لا ورباندې غوسه کېږو هم. که طبیب له خپل بیمار سره همداسې وکړي، نو وضعیت به څنګه شي؟

کېدای شي دلته مناقشه وکړو او ووایو چې له بیمار سره د مجرم قیاس کول، سم نه دي. دا هم ویلی شو چې قیاس کول تل دقیق نه وي او د خو ورته والیو په وجه پر توپیرونو سترګې نه شو پټولی. خو که د ارواپوهانو، ټولنپوهانو او وګړپوهانو څېړنې په پام کې ونیسو او د دې ځانګو پر علمي معلوماتو تکیه وکړو، وبه ګورو چې هېڅ انسان له موره مجرم نه زېږي او هېڅ مور مجرم نه زېږوي. دا باندنې عاملونه دي چې وګړي د ټولنیزو انحرافاتو او جنایتونو خوا ته کاږي. په دې عاملونو کې له کورنۍ روزنې څخه رانیولې د زدهکړې تر محیط او ټولنیزو دلو او محرومیتونو او ایډیالوژیو او مذهبي او سیاسي تبلیغاتو او نورو شیانو پورې شامل دي. هغه کسان چې د جرم او جنایت کندې ته لوېږي یا د نورو قومي، مذهبي یا سیاسي ډلو په اړه زیان اړوونکي نظرونه لري، اغلباً پخپله د ناوړو شرایطو قرباني وي. دا سمه ده چې هغوی په مطلوب وضعیت کې نه دي او ځینې باورونه، خبرې یا کړنې یې د نقد او کله کله د مخالفت وړ دي، خو دا له هغوی څخه کرکه کول نه توجیه کوي. نو خپل کار باید په زرینه اخلاقي قاعده وتلو. که موږ پخپله د همداسې شرایطو قرباني شوي وای او په همدې ناوړه وضعیت اخته وای، نو کوم کار به سم و: دا چې له موږ څخه کرکه وشي، که دا چې له دې ناوړه وضعیت څخه مو د ژغورلو هڅه وشي؟ کېدای شي د دې وضعیت قرباني زموږ د کورنۍ یو غړی، یو ټولګیوال مو، یو هڅزبی مو، همهذهبی مو، او یو داسې څوک وي چې له موږ سره ګڼې ګډې ځانګړنې لري.

معقوله خبره دا ده چې له بدۍ او زیان اړوونکو باورونو او غلطو او مضرو خبرو څخه کرکه وشي. موږ په اخلاقي لحاظ باید توکمپالنه بده وګڼو، خو که څوک توکمپال وي، هغه باید ناروغ وګڼو او د ژغورلو لاره ورته وګورو او که زموږ هڅې بې ګټې وي یا مو څه له لاسه نه کېدل، نو باید د داسې کسانو د مهارولو لپاره قانوني لارې چارې وګورو چې نورو ته یې زیان ونه رسېږي. همدارنګه نور ناوړه چلندونه او ناسمې ځانګړنې هم همداسې درواخله.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په ځیر و لولئ

په دې باره کې د قرآن کریم تعبیر ځومره ښایسته او له پنده ډک دی: "و کرّه إليكم الكفر و الفسوق و العصيان" یعنې کفر او فسق او معصیت یې ستاسو لپاره مکروه کړي دي، خو دا یې نه دي ویلي چې کافر او فاسق او عاصي یې مکروه کړي دي. همدارنګه ویلي یې دي: "و ينهى عن الفحشاء و المنكر و البغى" یعنې له فحشا او منکر او تېري څخه یې منع کړي دي، نه یې دي ویلي چې د فحشا او منکر او تېري له عاملانو څخه. له بدۍ څخه کرکه لازمه ده، خو له بدانو څخه کرکه نه. البته کرکه نه کول، دا معنا نه لري چې ګواکې له هغوی سره به موافق یو یا به هېڅ ورته نه وایو. موږ حق لرو چې د چا یا ډلې وېناوې او کړنې نقد کړو. موږ حق لرو چې د د قانون په چوکاټ کې له چا یا له ډلې سره خپل مخالفت وکړو خو دا د کرکې معنا نه لري.

له کرکې سره د مقابلې لارې:

له کرکې سره د مقابلې لپاره څه کولی شو؟ لومړنی ګام دا دی چې د کرکې په بدی وپوهېږو. تولنه باید دې نتیجې ته ورسېږي چې کرکه اروايي ناروغي ده او د کرکې خپرول لا سخته ناروغي ځکه چې د تولنې روغ وګړي هم په دې ناروغی اخته کوي. تر دې لوی ګامونه هم اخيستلی شو، البته د تعليم په مرسته، د قانون په مرسته او د عمومي فرهنګ په مرسته.

تعليمي نظام بايد هم د اخلاقو په درسونو کې، هم د اجتماعياتو په درسونو کې او هم د روزنې په عملي ميتودونو شاګردانو ته د کرکې او د کرکې د خپرولو بدی او زيانونه ور وپېژني. په کرکې اخته ذهنيتونه بايد وننګول شي او بايد نقد شي. بايد نظري او عملي تمرينونه وي چې د شاګردانو ذهن او اروا له دې ناروغی څخه خوندي کړي. له کرکې څخه د ماشومانو او زلميکو او پيغلوټو د روح پاک ساتل د روزنې يو اصل وي چې په مختلفو تعليمي پړاوونو کې تکرار شي او دا اصل د هغوی د شخصيت په يوه ژور او ريښه لرونکي ارزښت واوړي.

پر تعليم سربېره، قانون او قانوني مقررات بل ميکانيزم دی چې ټولنه له دې ناروغی څخه خوندي کولی شي. په قانون کې کولی شو هم د کرکې او د کرکې د خپرولو واضح تعريف وړاندې کړو چې ابهام يې لرې شي، هم يې ځرګند مصداقونه وړاندې کړو، او هم ورسره قانوني چلند په ډاګه کړو. قانونه بايد د حقيقي او حقوقي شخصيتونو او وګړو وظيفې ورته ځرګندې کړي چې څنګه دې د کرکې له خپرولو څخه ځان وساتي. همدارنګه کرکجنې خبرې او کړنې بايد قانوني جرم وګڼل شي. د کرکې مختلف ډولونه لکه ديني، مذهبي، قومي، توکميزه، ژبنيزه، او ان سياسي او ټولنيزه کرکه بايد جلا جلا تعريف شي او د هرې يوې لپاره له هغ زيان سره سم چې ورنه راولاړيږي، جزاګاني وټاکل شي. د کرکې او د کرکې د خپرولو په مقابله کې د قانون صلابت به دا ښکارنده په ټولنه کې ختمه او يا را کمه کړي او وربانډې د ټولنې د اخته کېدو کچه به کمه کړي.

قانون او تعليم هله په خپل کار کې پوره برياڵي کېږي چې فرهنګ هم ورسره لاس ورکړي. فرهنګ د ارزښتونو دروني کول دي. تعليم او قانون د اخلاقي ارزښتونو لپاره لاره هواروي چې په فرهنګ کې وده وکړي، خو پر دغو دوو سربېره، لا نورې چارې بايد ترسره شي. شعر، ادب، داستان، ننداره، فيلم، موسيقي او ليدنيز او تجسمي هنرونه ټول د اخلاقي او انساني ارزښتونو په تقويې او د ټولنې په جوړولو کې خپل خپل نقش لري. د فرهنګ د رغولو دغه شبکه هم د کرکې او هم د نورو ټولنيزو آفاتو په مخنيوي کې حياتي نقش لرلای شي.

هغه ټولنې چې دا آفتونو بې مهار کړي دي، يوازې يې د ټولنې د رهبرانو په اخلاقي سپارښتنو يا د اخلاقو د معلمانو په نصيحتونو دا کار نه دی کړی. په عمل کې يو لښکر د شاعرانو، اديبانو، او هنرمندانو په خلاقو او په زړه پورې لارو د داسې اعمالو بدرنګی ښودلې دی او ټولنه يې له ککړېدو ساتلې ده. زموږ په ټولنه کې د کرکې او د کرکې د خپرولو په ګډون، د رذايلو د اصلاح او مقابلې لپاره فرهنګي ميکانيزمونه تقريباً نشته.

دا چې قانون، تعليم، او فرهنګ کمزوري وي، داسې فرصتونه برابرېږي چې کارمند په خپل اداري محيط کې، وېناوال په دريځ کې، ليکوال په ټولنيزو شبکو کې، او کله کله تحليلګر په عمومي رسنيو کې داسې خبرې وکړي چې کرکه خپروي، هغه که قومي کرکه وي، که مذهبي، که ديني کرکه. د کرکې د خپرولو جوتې بېلګې دا دي چې ځوک دې له خپلو همتوکمو، همژبو، هممسلکو، همذهبو ... نه بهر کسان بد معرفي کړي.

د ديني کرکې خپرول:

د کرکې د خپرولو په ډولونو کې، ښايي تر ټولو خطرناکه هغه يې د ديني کرکې خپرول وي. وجه يې دا ده چې دا ډول کرکه له قدسي ښکارندې سره غوټه کېږي او د کرکې لپاره د معنوي او اخروي مکافاتو وعده کېږي. د کرکې د خپرولو نور ډولونه په آسانی سره د تشخيص د مقابلې وړ دي. ځوک چې يوازې خپل توکم تر ټولو غوره توکم ګڼي او نور توکمونه ټيټ او حقير بولي، پر دې سربېره چې د دې خپلې خبرې لپاره علمي او ادبي تکيه نه لري، په آسانی

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ

سره یي په وړاندې درېدلی شو او ویلی شو چي د نورو توکمونو وګړي هم انسانان دي، کرامت او شرافت لري، د انساني مدنیت په پرمختګ کي یې ونډه لرلې ده، او داسي نور دلیلونه. خو که څوک یوازې د خپل دین یا مذهب لارویان تر ټولو غوره مخلوق وګڼي او نور خلک یوازې په دې چي د هماغه دین او مذهب په جغرافیا کي نه دي زېږېدلي، له ټولو فضایلو محروم ګڼي، او بیا د فضیلت او رذیلت د دغه وېش لپاره دیني روایتونه راوړي، او په غیب او ماوراء الطبیعت کي ورته دلیلونه لټوي، دا نو داسي پېچلې وضعیت دی چي مقابله ورسره ډېره سخته وي.

څوک چي وغواړي ټولنه له دیني کرکي او د دیني کرکي له خپرولو پاکه کړي، باید وښیي چي ټولي ښېګڼي د یوه دین په لارویانو کي نه دي راټولي شوي، او د نورو دینونو او مذهبونو ټول لارویان ناولي او شرور نه دي. سره له دې چي هغه د خپلي دغي دعوې لپاره غښتلي دلیلونه او قانع کوونکي شواهد وړاندې کولی شي، خو مخکي تر دې چي خبره دلیلونو او شواهدو ته ورسېږي، د کرکي خپروونکي یې په بې دینۍ، زندقې، او انحراف تورنوي.

د دیني کرکي خپرول د دې سبب کېږي چي د نورو دینونو د لارویانو ښېګڼې بېخي ونه وینو، نو د نورو ملتونو د ښو تجربو د استفادې لپاره به هېڅ لاره راته پاتي نه وي. څوک چي په دیني کرکي اخته شي، د نورو دینونو لارویانو ته د خنزیر، سپي، خره، او نورو حیواناتو په سترګه ګوري او هغوی ناولي او چټل ګڼي. په دې لاره نه یوازې دا چي له نورو سره د تفاهم او همکارۍ دروازې بندېږي، بلکي د هغوی پر حقونو د تعرض او د هغوی پر مال او آبرو د تېري لاره هوارېږي.
هغه تبلیغات چي د مذهبي کرکي خپروني پر اساس کېږي، نه یوازې دا چي بد کار نه ګڼل کېږي، بلکي د دین خدمت، د مقدساتو دفاع، او د ارزښتونو په لاره کي جهاد هم بلل کېږي. د دیني کرکي خپرولو لپاره مالي سرچینې هم په آسانۍ سره پیدا کولی شو، صدقه او تبرع ورته راټولولی شو، غیر انتفاعي موسسې جوړولی شو، ځواکمني تبلیغاتي دستګاوې تأسیس کړو او د ځان لپاره بې شمېره مخاطبان پیدا کړو.

د قومي او ژبني کرکي خپرول نسبتاً محدوده دایره لري او ان که د هماغه قوم او ژبې په منځ کي ځیني پلویان هم پیدا کړي، بیا هم ټول خلک یې تر شا نه درېږي، ځکه چي د دې کار بدرنګي ښکاره ده او ان که ټول خلک یې پلوي شي، بیا به هم یوازې د یوه قوم یا ژبې په وګړو پورې محدود پاتي کېږي. بر خلاف، د دیني کرکي خپرول له پولو اوړي او د نړۍ په هر ګوټ کي پلویان لرلی شي. د داعش غړي او پلویان د هېڅ خاص قوم او توکم خلک نه دي، تور او سپین، عرب او عجم، اروپایي او آسیایي، او د ډېر ژبو او توکمونو خلک په کي دي.

هغه جنګونه چي د دیني کرکي پر اساس رامنځته کېږي، تر ټولو خطرناکه جنګونه دي ځکه چي قاتل په داسي حال کي قتل کوي چي ګومان کوي خدای ته نژدې کېږي او په جنت کي لوړه مرتبه حاصلوي. په داسي جنګونو کي نه یوازې دا چي څوک خپل وجدان نه ځوروي او څوک پښېمانېږي نه، بلکي د تلقین په وسیله یې وجدان یو مخ مړ کېږي او دا خلک چي هر ډول جنایت وکړي، چورت یې نه وي خراب. دا خلک ان په خپلو جنایتونو فخر کوي او غواړي چي سر لوړي او دنګه غاړه وګرځي او ګومان کوي چي باید د نورو لپاره نمونه مثال وي.

نور بیا

افغان جرمن آنلاین په درښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکي په ځیر و لولئ